

середовища. Така класифікація ГПГ передбачає їхній поділ на напівприродні, трансформовані, екотехнічні, постантропогенні і природоохоронні (рекреаційні). Близькі погляди використано в екологічних класифікаціях геосистем із іншими таксономічними системами типологічних одиниць.

Зрозуміло, що розглянутими підходами до класифікації ГПГ не варто обмежуватися. Значні перспективи мають конструктивний (геосистема як конструкт), сингенетичний і синергетичний напрями вивчення їх просторово-часової організації.

Гілецький Й. Р., Тимофійчук Н. М.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ДЕАНТРОПОГЕНІЗАЦІЯ ВИСОТНИХ МІСЦЕВОСТЕЙ ГІР ГРИНЯВИ ТА ЧИВЧИН

Постановка проблеми. Впродовж попередніх століть ландшафти верхів'їв Черемошу, які інших природних областей Українських Карпат, зазнали помітної антропогенізації під впливом традиційних видів господарської діяльності місцевого населення. Проте зараз, у зв'язку з трансформаціями у національній економіці України, висотні місцевості середньогір'я Чивчин та Гриняви почали повертатися до свого первозданного вигляду. Тому існує необхідність контролювати цей процес, дати йому оцінку, виробити певні рекомендації щодо вибору напрямів природокористування, які враховують досвід реалізації концепції сталого розвитку у гірських районах інших держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей прояву та наслідків антропогенного навантаження на ландшафти в усіх одиницях фізико-географічного районування Українських Карпат найбільш повно розкриті у монографії А. Мельника [2]. Етапи антропогенізації гірських територій на прикладі Чернівецької області проаналізовані у публікації В. Коржика [1].

Формування цілей статті. У цій публікації ми хочемо привернути увагу до трансформацій антропогенізованих ландшафтних місцевостей Чивчин та Гриняви, які спостерігаються під впливом практично повного припинення використання їх як пасовищ та сіножатей.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво Чивчин та Гриняви мало свого часу відгінно-пасовищний характер. При цьому у горах Гриняви випасали велику рогату худобу та овець мешканці невеликих населених пунктів, які розміщені у річкових долинах та улоговинах самого гірського масиву. У Чивчинах відбувалось літування худоби, яку приганяли сюди з низькогірних сільськогосподарських підприємств Косівського району, які розміщені за 60–90 км від гірських пасовищ. Тому саме у Чивчинах, після розпаду колгоспів, сільськогосподарське природокористування практично повністю припинилось. Отже, тут уже понад двадцять років триває процес деантропогенізації місцевостей полонинського ярусу.

У горах Гриняви незначний тиск на природне довкілля здійснюють невеликі стада худоби індивідуальних господарств місцевих мешканців, особливо у північній частині (хребет Крента – Скупова, хребет Ватонарки) та частково у межах хребта Луковиця – Дуконя. Проте антропогенне навантаження у межах останнього хребта вже не дозволяє зупинити відновлення лісового покриву. Зарості молоді смереки все більше захоплюють площі полонин антропогенного походження. У південній частині Гриняви (хребет Пнев'є) та Чивчинах на місці закинутих пасовищ ростуть високі трави, а подекуди наступає гірське криволісся.

Разом із деградацією пасовищ відбувається заростання стежок і польових доріг, замулення і зникнення джерел на полонинах. У результаті мальовничі ландшафти південної частини Гриняви та Чивчин стають все менш придатними не тільки для сільськогосподарського, але й для рекреаційного природокористування.

Висновок з даного дослідження. Беручи до уваги особливості процесів деантропогенізації гірських місцевостей гір Гриняви та Чивчин, важливо визначити пріоритети подальшого природокористування у цих районах, визначити кроки з його оптимізації, враховуючи світовий досвід реалізації сталого розвитку гірських територій.

Список використаних джерел

1. Коржик В. П. Етапи антропогенізації регіону Буковинських Карпат: чинники, закономірності, регіональні особливості, наслідки // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. 612–613: Географія / В. П. Коржик. – С. 88–92.
2. Мельник А. В. Українські Карпати: екологічно-ландшафтознавче дослідження / А. В. Мельник. – Львів, 1999. – 286 с.

Добинда І. П.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

АНТРОПОГЕННЕ ОСВОЄННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Антропогенне навантаження на природні комплекси Волинської області розпочалося ще за часів раннього палеоліту. Найдавнішим згадкою про перебування людини на терені Волинської області є поселенські артефакти біля с. Ростань Шацького району, які відносяться до раннього палеоліту, де зафіксовані сліди людей ашельської доби.

Про залюдненість Волині в середньопалеолітичному часі свідчить мустьєрська знахідка біля с. Липне Ківерцівського району. Вона підтверджує безперервність заселюваності області та подальше антропогенне навантаження на ландшафти.

Пам'яток пізньопалеолітичних стоянок на території відомо 37, всі вони розташовувалися або безпосередньо у долинах річок, або неподалік водойм